

„Hainal svitá, již den biely,
Stavajte velky i maly,
Dosti sme již dluho spali“ itd.

(glej: Kollar Zpěv. 247) nam zopet pričuje, da je Gail, Genil, Gonil, Henil bil solnčni bog. Jungmann ga je tudi kot tacega spoznal, in tolmačil v mla-doletno solnce (Slov. I. 623).

Pri Slovaci se Hainalove pesmi velijo pesme budnice — jutrne, — Weck- und Morgenlieder, — in isti Madjari so od Slovakov si izposodili poznamenovanje.

Gori smo slišali, da Poljaci imenujejo praznik Velesov: Gonidlo. Nestorova kronika (edit. Timkovsky str. 72) ima tri traktate, kateri so bili pod Olegom, Igorom in Svjatoslavom z Grecijo sklenjeni. V Olegovem in Svjatoslavovem traktatu se imenujete božestvi: Perun in Volos. Volos (var. Veles) se imenuje „bog skotij“, to je bog živine. Dobrovski nam pripoveduje, da je Veles tudi bil češčen pri starodavnih Čehih (Slawm., 415), in staročeski glosator Wacerad ga primerja grško-latinskemu: Panu; toda je Volos, Veles bil bog čede in pastirjev. Poljaci poznajo božestvo: Vel (Szye. Slow. Bogow. 38). V „Slovu: o polku Igorovem“ se ruski Homerid in Kyklikar: Bojan veli: vnuk Velesov, torej je Veles tudi bil bog petja in godbe, in to je zopet solnčni bog v arjanskih mitih.

Naš slavni učenjak prof. dr. Krek je o Velesu v Jagičevem „Slaw. Archiv“ napisal obširno, kritično razpravo, in v njem tudi spoznal solnčno božestvo.

Jaz še omenjam, da se tudi pri Slovencih najdejo sledovi o češčenju Velesovem. Najprvo opominja na to kranjsko: Velesovo. Še prevod nemški: Michelstetten to potrjuje, kakor se meni dozdeva. Sv. arhangel Mihael v nemških mitičnih legendah nadomeštuje po gostem solnčno božanstvo nemškega mita.

Na Vela-Velesa opominjajo imena pašnikov: Velenjek pri Pulskavi,*) Velovnjak kraj Pesnice, ime srenje: Velešice, v fari sv. Roperta nad Laškim, ki ima res lepe pašnike.

Česke narodne povesti stavljajo carstvo solnca za morjem, zato česka pravljica: „zaletel nekam za moře k Velesu“, kar je očividni dokaz, da je Veles solnčno božanstvo bilo. Rusi po žetvi kruh in sol zavijejo v klasje, in pustijo vse na polji. To imenujejo „zavijanje brade Volosu“, varuh klasja pa je sopet solnčni bog, toda nova priča, da Velesa imamo staviti v vrsto solnčnih božanstev. (Glej Orest Miller Opyt. str. 60).

On je enak grškemu Apollonu *πολύμνος* in *ἀπορόμνος* in indijskemu: Kršni gôpala, custos pecoris.

Ime je praslovansko. Uže v staroindijščini nahajam: vallava, vallyu, pastor, in litovščina pozna okrepčano obliko: wai — wolas, Hirt, pastir. Bopp izpeljuje: vallava, vallyu, iz korenike: val — vall, tegere, custodire, circumdare, adhaerere, deditum esse. Veles je torej čuvaj, branitelj, pokrovitelj, Hüther des Viehes.

Sufikse: -as, -es, -os nahajamo v slovanščini, primeri poljsko: kljuk-as, langer Schnabel, ruski: kur-as, tüchtiger Hahn, česki rak-os, Rohr, dalje slovenska imena: Kor-es (tudi bolgarsk.) starosrb. Kak-os, toraj tudi: Vol-os, Vel-es mogoče. Dr. Krek se ni

*) V ograjenem pašniku in lesu: Velenjek je gotovo v paganskih časih stalo svetišče: Velovo — Velesovo. Tam so tudi grobi, ki jim ljudstvo pravi gomile. Vse te grejo pod imenom rimskih in keltiških grobov, a ne slovenskega starinoslovca, ki bi njihovo domačnost branil! — Žalostno! — Kolikrat sem uže klical mlajše moči na to delo, a rajši se poje in raja. Res je prav imel sredovečni pisatelj, ki je Slovanu dal priimek: Sclavus saltans. Pis.

spuščal v razlago imena: Veles, Volos, pač pa temeljito dokaznje, da se ni izobrazilo iz krščanskega: *Βλάσιος*. *)

Zabavno berilo.

Koledarji Slovencev.

Pod naslovom „Die Kalender der Slovenen“ je v dunajskem časniku „Der Osten“ neumorni historijograf Peter pl. Radics priobčl. zanimiv članek o zgodovini koledarjev na Slovenskem. Čeravno ni v vseh oddelkih popoln, donša vendar mnogo dozdej še maloznanega gradiva v tej stroki. Njegov sestavek se tako-le glasi:

„Slovenci, kateri vselej lahko znajo, „od kod veter vleče“, kajti „burja“ (boreas) in „jug“ se na Krasu in še dlje gori stanovitno vrstita drug z drugim, Slovenci so v svojem ožjem krogu uže od nekedaj znani, dà, celó nekako sloveči vremenski proroki in pratikarji.

Kedor je na Kranjskem in v sosednjih slovenskih deželah si pridobil ali želel pridobiti popularnost, če je bil pisatelj, baval se je s pisanjem koledarjev, kakor na priliko „kranjski Luter“ Primož Trubar uže v 16. veku, pozneje prvi kranjski zgodovinar J. L. Schönleben, za njim slavni narodni pesnik Val. Vodnik in v novejšem času narodni voditelj dr. J. Bleiweis. **)

Prav letos smo se spominjali tega narodnega svojstva, čitajoči ljubljansko „stoletno pratiko“, natisnjeno leta 1787., katera je poleg živinske kuge lanske jeseni tudi natanko ugenila vreme minole zime in letošnje spomladi.

Pratikarji, kateri vsaj enkrat v sto letih vreme tako do pike pogodijo, menimo, da zaslužujejo s svojim mnogostoletnim tihim delom naše pozornosti, kajti opisovanje različnih stopenj in navzlic vsem tekmečem še vedno gospodujočega „kmetskega koledarja“ ali „pratike“ nam podaja marsikak zanimiv opor o spisovanju koledarjev in o kulturni zgodovini.

Prvi koledar na Kranjskem ima svoj dom v samostanski celici.

Eden tistih belih, molčečih menihov v nekdanjem samostanu v Bistri (poleg današnje postaje borovniške na južni železnici od Ljubljane do Trsta, sedaj grajšina Galletova), naslikal in spisal je l. 1415. koledar, kateri se ne odlikuje samo po svoji umetelnostni izdelavi, nego še zlasti po posebni natančnosti in izvanredni obilosti gradiva. ***) Koledar je sestavljen na pergamentnem pasu in ima z bojami slikane ter pozlačene podobe svetnikov, znamenja za dneve, podobe opravič za posamezne mesece, zvérnika podobe itd. in je 18krat zganen. Vi-

*) V zadnjem listu „Novic“ so po stavku: Solnčni bog je tudi mogel biti litovski Gongele, ker o njegovi svečanosti zbor pastirjev poje: izpale vrstice pesmi, ki se tako-le glasijo:

Mi branimo, branimo ovce, in ne bojimo se tebe o volk,
Ker bog solnčnimi žari te ne pusča k nam
„su Saulinej plaukaj Dewas tau nelajskaj“. Pis.

**) Dodati je tu dobro znani naš pesnik Blaž Potočnik, ki je astronomični del izdelaval, to je, pravi pravcati del „velike pratike“, ki jo je družba kmetijska začela izdajati 1844 leta, — dodati tu je tudi iskreni rodoljub Juri Vole, ki je menda kot spiritual ljubljanskega semenišča spisal „stoletno pratiko“, ki je leta 1847. prišla v Ljubljani na svetlo pod naslovom: „Stoletna Pratika devetnajftiga stoletja od 1801. do 1901. Poleg nemfihkiga spisal Juri Vole. Vred.

***) Ta koledar hrani licejalna biblioteka v Ljubljani. Pis.

sočine ima $2\frac{1}{3}$ " in širine 2", raztegnen meri v dolžini 3' 4". Listov ima $9\frac{1}{4}$, in vsak posamezen list je zgane navpično in ravno, zatoraj na štiri dele, imejoče $4\frac{1}{3}$ " višine in 3" širine. Enakost svetnikov in njih posebnih znamenj (da navajamo le en sam izgled: sv. Jedert z mišjo) s podobami „pratike“, o kateri govorimo pozneje, in s kranjsko pravljico (katera združuje praznik sv. Jederti s predivom in z mišimi), povsem jugoslovanska nošnja podob pri mesečnih opravilih, celó poslednja taka podoba za mesec gruden v „karakteristikon“ kaže, kako se pri nas usajajo „povitice“ — vse nam svedoči, da je ta v paleografskem oziru jako zanimivi in doslé ne še raztolmačeni stari koledar proizvod „umetelnosti v samostanski celi“ na Kranjskem.

A še drug rokopis koledarjev iz 15. veka imamo pred saboj. Neki brizinski oskrbnik v Škofji Loki ga je najbrž napravil za se. Ostanke tega koledarja hrani dunajska dvorna biblioteka in v njih nahajajo se slovenska poznamenovanja mesecev z dostavljenimi nemškimi prorokbami o svojstvi otrok, rodečih se v tem ali onem meseci. O majniku beremo na pr. opomnjo: „Mayus (weliky trawen) das (chind) wirtt gewaltig vnd chumbt zw grossen Eren“; o septembru (poberuch) „das wirtt an allen dingen pehend vnd massig (zmérno) in allen dingen“ itd.!

Prvi tiskani koledar, katerega je spisal Kranjec svojim rojakom in drugim Slovenom, imamo iz 16. veka, in sicer iz dôbe reformacije.

Kranjski reformator ali kakor ga imenuje naša národna pesem, „kranjski Martin Luter“, bivši ljubljanski kanonik Primož Trubar, kateri je sklenil v Derendingnu na Virtembergskem svoje dni v prognanstvu, spisal je razven svojih prevodov sv. pisma, psalterjev itd., kateri so položili temelj novoslovskemu slovstvu, tudi slovensk koledar za leto 1557., ki ima dodán letni obrazec, kako je rabiti ta koledar do leta 1630., prav kakor tisti, katerega je izdal M. Janez Hildebrand, profesor v Tubingi. Uvod temu koledarju imenovati sme se res jako preprostim. Bere se namreč tu poleg družega: „Danes je človek mlad, lep, zdrav, vesel, močan, srečen, bogat, visoko češčen in brdák, jutri star, spremenjen, bolan, otožen, ubog, k tlam pribit, pogori, zamečejo ga, zaničujejo, umre in zakopljejo ga, kakor to skušamo vsak dan sami s saboj in z družimi ljudmi.“ Tako prosto drastično v duhu in jezici národovem kaže se njemu begočnost in ničnost vsega, kar je pod solncem, in ta uvod ima koledar priporočati. Trubarjev slovenski koledar, kateri se je l. 1582. znova natisnil in zopet pridél novemu zakonu, tiskal se je v Reutlingnu in pozneje v Tubingi. Razven tega ima ta koledar še „rime“ o letnih dôbah, zaznamke o najdaljših in najkrajših nočeh, pregled najvažnejših dôb od l. 1557. (1582.), zapisnik bukev starega in novega zakona, prost prevod Melanchtonovega „Loci communes“ v 62 poglavjih, in napósled „postilo“, to je, razlaganje evangelij.

Ko so „kranjski stanovi“ (za dôbe reformacije in še dolgo potem najgorečnejši pokrovitelji umetelnosti in znanosti) v deželni glavni mestu Ljubljani dovolili Janezu Manliju napraviti svojo tiskarno (leta 1575.), takoj je prišlo izvedenemu možu na um, izdati koledar za leto 1576., vendar ta koledar se je tiskal v latinskem jezici in je bil zatorej namenjen le imenitnikom, umejočim latinščino. Posvetil je Manlij svoj koledar „stanovom kranjskim“ in v zapisniku deželnega zbora dné 2. februarija l. 1576. beremo „sklep“: „Jeder Herr Verordnete solle ihme Purchtrukehr aus seinem selbs sakhl einen Thaler verehren“. Ker Manlij ni dolgo ostal v deželi, je potem za precej časa prestalo

tiskanje koledarja in družih dosta znamenitih del, kakoršna so prej se stavila v njega tiskarni.

Koledarji so potem na Kranjsko prihajali iz Gradca, kjer je bil ravno tedaj Keppler deželni astronom, in tudi slovečemu ljubljanskemu škofu Tomažu Chrönu so poklanjali Widmannstetterjevi dediči (sedaj tovarna in tiskarna Leykam-Josefsthal) te koledarje krasno vezane.

Ako so na konci 17. veka kranjski stanovi zopet pomogli, da se je napravila nova tiskarna in se je priselil v Ljubljano Solnogradec J. B. Mayer, začeli so z nova prihajati na dan koledarji za Kranjsko in Slovene.

Mayerjevi koledarji tiskali so se v nemškem jeziku ter so bili urejeni prav kakor vsa obilica tedanjih nemških koledarjev in „pravila za življenje“ v vèrzih in v prozi, „popis mesečnih opravil“, „svéte gospodarjem“ itd. imeli so v dodatek. Koledar za leto 1681. na priliko ima o mesecu januariju naslednje granese:

„Jenner hält Decembers Weise
Guter Wein und warme Speise
Jetztund dein Artzney sein soll
Ader Lassen Schrepfen taugt nicht wohl.“

V prozajicnem dostavku beremo poleg družega: „Zur Gesundheit ist sehr dienlich alle Wochen einer oder zwei Mahlzeiten sich enthalten; also habe ich viele gekennt, die alle Freitag Abends entweder vmb der Religion oder wegen der Gesundheit mit einem Bissen Brods und einem Trunklein Wein sind zufrieden gewesen und zu hohem Alter kommen“... „Zur Mässigkeit gehöret aber auch die simplicitas ciborum, dass man sich befeissige der Einfältigkeit und der vilerley Speisen enthalten, denn dem Menschen ist die einfache Speise am nützlichsten und die Häufung derselben schädlich“. (Moder svét!)

Poleg tega navadnega koledarja tiskal je Mayer v Ljubljani še drug zgodovinsk koledar tudi v nemškem jeziku z naslovom: „Hungarischen Königreichs Historien-, Kriegs-, Siegs- und Niederlags-Kalender“, v katerem se hvali in slavi Ogerska kot bramba kristjanstvu; koledar za l. 1893. ima v nameček še „allerhand Türkisch-Polnisch-Siebenbürgisch-Wallach- und Moldauische Geschichten“.

(Konec prihodnjič.)

Domače stvari.

Kaj so narodnjaki za Ljubljano storili, ko so v mestnem zboru gospodovali.

Man sage uns doch, was die nationale Partei während der Zeitdauer ihrer Herrschaft für Laibach gethan hat?

Deschmann et Comp. „Tagblatt“ 74.

Nečastno bi bilo, ukvarjati se z ometavanjem vseh onih laží, perfidij in kar je sicer onega blata, ki ga je „Tagblatt“ nakupičil o teku mestnih volitev noter do zadnje surovosti njegove, kjer se v spisku „Danksagung“ celó „den zugereisten Wählern“ kakor berač za darovani krajcar zahvaluje. Vse to blato v nemar pustivši, odgovarjamo na edino, gori navedeno interpelacijo in to po poročilu, v slovenskem in nemškem jeziku leta 1867. na svitlo danem od župana dr. Coste, katero popisuje triletno mestno gospodarstvo (od leta 1864. do maja 1867.), ko je narodna večina mestno krmilo v svojih rokah imela. Naj to poročilo beró meščani naši, katerim liberalizem ni še možganov zmešal in sre ostrupil, in potem sodijo, kedaj je mesto srečnejše bilo: ali pod gospodarstvom domačinov ali pa „der Zugereisten“!

Zabavno berilo.

Koledarji Slovencev.

(Konec.)

Za duhovščino kranjsko posebe izdajal je trudo-ljubivi Mayer latinsk „cerkvén koledar“ ter mu pri-deval mnogo gospodarskih poučkov in svétov.

Mayerjeva tiskarna je slula kakor tudi njega knjigotržstvo v Ljubljani, o čemer svedoči neki zapisnik leta 1678., v katerem so imenovana vsa dela, ki jih je založil sam ali dobil v prodajo.

Zdaj se vzbudi zopet želja Kranjcev po sloven-skem jeziku in J. G. Mayer, sin prej imenovanemu tiskarju, dá v Augsburgu l. 1726. po vzgledu nem-ških kmetskih koledarjev tiskati prvo kranjsko „pra-tiko“ na svoje stroške, katera nosi v naslovi njega ime s pristavkom „Einer Löbl. Landschaft in Krain Buch-drucker und Handler“.

Beseda „pratika“, katera je obična po Kranjskem za koledarje (in v tem smisli tudi v Slovaki in v Lužici), ima svoj kóren v italijanščini (Pratti) ter znači: dogodbe, prepire, sploh vse, kar se dogaja, za-torej je „pratika“ pojem vsega, kar se dogaja, kar se tekom leta pripeti v prirodi. Pratikar naziva se pri Slovenih tak človek, ki je posebno „navihan“, a tudi v ožjem pomeni, kedor prorokuje vreme, bodi si ustno ali pismeno, in to ime se nahaja kot priimek v mnogih slovenskih rodbinah.

Slovenska „pratika“, mnogo različna od nemške, ima zlasti obilo znamenj za vreme, a tekom časa se je jako premenila in vzblížala kulturi drugih koledarjev. Takó na priliko zaznamoval je dolgo slamnik vroče dneve, v tem, ko imajo današnje „pratike“ zató zna-menje ☼. Ostala so še znamenja rokovice za mraz, pihajočih ust za veter, pušice za grom in blisk, znamenje šestih v trikot sestavljenih kroglic za točo itd. Peščena ura z rimsko številko znači dolgost dneвно, rdeča riba kvaterni post itd. Národ zná vrhu tega še za vsak posamezen dan in za vsakega svétnika posebne reke v vèrzih.

Prve „pratike“ niso imele kazala dní, nego samo znamenja za nedelje in praznike, za odpravljene praz-nike, delovnike in postne dní; še le leta 1788. so jim začeli dostavljati številke. Za cesarja Jožefa II. praz-novalo se je po slovenskih deželah razven 16 vélikih še 30 sopraznikov.

Tako zvana „mala pratika“ se je koncem 18. veka po našem nesmrtnem pesniku Vodniku prestvarila v „véliko pratiko“, kateri so se prikladale tudi razsež-nejše opomnje gospodarske in ker je bil Vodnik, ka-kor znamo, zgodovinar, prišel je vá-njo celó „popis kranjske dežele“.

Štajerski Sloven Breznik izdal je ob enem z Vodnikom tudi „večno“ in v početku tega sestavka omenjano „stoletno pratiko“.

Ko so vladali leta 1809—1813. po Iliriji Francozi, izhajal je v Ljubljani francosk koledar, a z njim vred izšel je l. 1812. v Ljubljani tudi nemšk koledar, tako rekoč v znamenje narodne demonstracije proti tujcu in v znak ljubezni nemškemu vladarju cesarju Francu.

„Mala“ in „večja pratika“ se od leta 1820—1830. niste premenili, to pak se je zgodilo od leta 1844. na-prej, ko je prevzel uredništvo tega sedaj v tisoč in tisoč iztisih razširjenega národnega koledarja profesor dr. Jan. Bleiweis (Blaznikova tiskarna).

Tiskarna Kleinmayr-Bambergova, ki je uže koncem prejšnjega veka izdajala neko „pratiko“, začela

*

vodo. Svinjaki so zmerom čedni in suhi, zunaj tega zamorejo se pa preišči poleti v zato napravljeni vodi za hlevom še odhladiti. Tako snaženje je tej živali jako koristno, saj ne kmalo katera žival tako dobro poplača trud, ki se ga ima s snaženjem, kakor ravno preišč.

Žalibog, da je večina slovenskih kmetovalcev ravno nasprotnih misli!

Posestva Wiesau in Raten, o katerih sem dosedaj pisal, ležita kakor omenjeno v gorati kladski grofiji, to je, južnem delu pruske Šlezije. Posestva tega kraja vsled lokalnih razmer niso nič kaj velika, posestniki so prisiljeni, svojo večo pozornost na živinorejo obračati.

Drugače je pa s posestvi, ki ležijo v sredini Šle-zije, v nižavi ob reki Odri, to je, v krajih med Vratislavom in Ratiborom. Rodovitna zemlja teh krajev je sposobna za vsakovrstno pridelovanje rastlin; velika množina pridelkov in lepih travnikov je podlaga močno razširjeni in na vrhuncu razvoja stoječi živinoreji. Tudi za poljedelstvo jako imenitna kmetijska industrija je v teh krajih dobro zastopana, saj je pa za razvoj te kme-tijske stroke tudi tukaj vse potrebno združeno: lepa svota velicih mest, dosti delavnih moči, veliko železnic in dobrih cest.

Kmetijstvo je tukaj v obče na visoki stopinji. Dobre niže in više kmetijske šole (kmetijski oddelek na vseučilišči v Vratislavu, slavnoznana kmetijska akade-mija v Proskavi, viša gospodarska šola v Brieg-u in veliko nižjih šol), izvrstno organizirane kmetijske družbe, velike kmetijske razstave, med temi vsako leto velika razstava kmetijskih strojev v Vratislavu, pospešujejo napredek kmetijstva.

Gospodarske skušnje.

Nov krompir „kopsel“ po imenu.

Gosp. Vidovič, srenjski predstojnik v Sobetincih na Štajarskem, piše v „Slov. Gosp.“ o tem krompirji tako le: „Priznati moram, da je ta sorta krompirjeva mimo našega domačega, kar zadeva rodovitnost, tr-pežnost in dobroto, mnogo boljša; pridelal sem od enega vagana 10 drugih in to v jako slabi zemlji; opozorujem tedaj vse gospodarje, naj bi poskusili s to sorto, ker je vse priporočbe vredna. V grof H. Attemsovi semenorejski štaciji v Št. Petru pri Gradci se dobi 5 kilo tega krompirja za 80 kr. Poskusimo!“

Gospodarske novice.

Na deželni kmetijski šoli v Gorici

so se vršile — v slovenskem oddelku 3. dne t. m., v italijanskem pa 6. dne t. m. — javne semestralne pre-skušnje. Navzoči so bili zastopniki deželnega odbora in nekateri posestniki; italijanski oddelek je počastil tudi bivši minister vitez Chlumecky, ki v Gorici za zdravja voljo sedaj biva. O vspehu na obeh oddelkih smo slišali prav pohvalno govoriti. V obče se pripo-znava in prepričali smo se tudi sami, da je dobila naša kmetijska šola po odhodu gosp. dr. Moná vse drugačno lice in da zdaj očividno napreduje.

„Soča“.

Loterijo na konje

napravi letos kmetijska družba na Dunaji. Izdala bo 50.000 sreček po 1 gold., dobitki pa bodo namesto denarja konji, vozovi itd.

je pred nekoliko leti zopet izdajati svojo „Slovensko Pratiko“.

„Sv. Mohorja družba“ v Celovci, toliko koristna za národno prosveto, izdaja tudi svoj „Koledar“, ki donáša poučne gospodarske in zgodovinske sestavke.

Vendar sklenimo svoj le po velikem načrtani spis z nádejo, da se v bodoče ne bode samo naš stoletni prorok še zanesljivim pokazal, nego da bodo tudi še naših vnukov vnuki vedno stali v prvi vrsti med — pratikarji!

Znanstvene stvari.

Zapisnik

o 16. občnem zboru Matice slovenske

v Ljubljani 14. aprila 1880.

Ko se je zbralo nad 50 udov, je ob pol 5. uri popoldne začel sejo prvosednik dr. Jan. Bleiweis s sledečim govorom:

„Velečastiti gospodje, ki ste od blizo in daleko prišli v današnji zbor, sprejmite pred vsem srčen pozdrav moj in vsega odbora Matičnega.

Leto in dan, gospôda, je preteklo, kar smo zborovali na tem mestu, in če se ozremo na minuli čas nazaj, nahajamo tudi v kroniki Matice naše vesele in žalostne dogodke. Začnimo z veselimi!

Četudi Matica po pravilih svojih se ne sme baviti s politiko, se vendar tudi mi Matičarji radostno spominjamo prestolnega govora, s katerim je presv. cesar odprl novi državni zbor in v katerem je povdarjal spravo in porazumljenje narodov avstrijskih, — v tem povdarku pa leži zagotovilo, da ima vlada delati na to, da narodna ravopravnost vsem narodom postane resnica. Ako se pa to zgodi, potem pride tudi v šolah naših slovenski jezik do svojih pravic — in Matica bode marljivo nadaljevala izdavanje šolskih knjig, kar je dozda — v kljub britkim šolskim razmeram zadnjih let — njena posebna skrb bila.

Naj se druge Matice ponašajo z izdavanjem množine zabavnih knjig, romanov itd., — naj se ponašajo z izdavanjem gledaliških iger, za katere skrbi naše dramatično društvo in deželni odbor nagrade deli, — mi smo veseli, če pri skromnih naših financah poleg tega, da „Letopis“ Matičnim udom prinaša raznotere poučne, pa tudi zabavne tvarine, očitane naših nasprotnikov — da nimamo šolskih knjig — moremo pobijati s tem, da jim kažemo, da jih vendar uže nekoliko imamo, ali se trudimo, da jih dobimo. Nam Slovencem je treba še danes zmerom „utile“ staviti pred „dulce“. Da bi Matica ne skrbela za slovenske knjige srednjih šol in pa za zemljevide, kdo pa bo? Zato gotovo vsak pravi rodoljub rad žrtvuje Matici svoj donesek.

A tudi brez britkih dni ni bila Matica. Nemila smrt je vzela — poleg nekaterih družih zvestih nam udov — iz vrste odbornikov 3 rodoljube krepke stebre Matice naše: podpredsednika g. Petra Kozlerja, ki nam je v zemljevidu kazal premili naš vzor Slovenijo, za katero je, kakor nam v letošnjem „Letopisu“ njegov zgodovinsko važni dokument priča, res mučenec bil, — gosp. grofa Jos. Barbota, ki je zmerom visoko nosil zastavo Slovencev: „vse za vero, dom in cesarja“, in pa gosp. Parapata, neutrudljivega preiskovalca domačih starin.

Vem, da mi pritrdite, ako Vas pozivljam, v spomin ranjnim vzdigniti se s sedežev svojih. (Se zgodi.) Govorečemu o preljubih nam mrtvih zadnjega časa mi

pa stopi v spomin, da letos bo 100 let, kar se je rodil slavni naš rojak Kopitar, čegar zasluge za slovstvo slovansko priznava ves učeni svet.

Stoletnice tega učenjaka Matica ne sme prezreti. Odbor je mislil na to in po njegovi želji sem jaz v korespondenco stopil z gosp. prof. Miklošičem zaradi „2. zvezka Kopitarjevih spisov“. Gospod profesor mi je preprijazno odgovoril, da ga je volja izdati 2. zvezek, a da bode obsegal nad 30 tiskanih pól, in sicer kakor 1. zvezek v nemškem jeziku. Ker finančne razmere ne pripuščajo, da bi Matica poleg družih za leto 1880. uže določenih knjig môgla prevzeti izdanje velikega prof. Miklošičega dela v spomin stoletnici Kopitarjevi, je Matičin odbor moral odstopiti od prijazne ponudbe Miklošičeve ter je ukrenil izdati v navedeni spomin knjigo, ki bi obsegala životopisne in slovstvene črtice o Kopitarju. Odbor bo za to rad sprejel ponudbo kakega rodoljuba, ki ga je volja spisati zaželeno spomenico.

Pri tej priliki pa ne morem si kaj, da ne bi omenil še neke druge važne stvari, ki nam jo na srce poklada prof. Miklošič in ki ima tem več pomembno, ker nam stvar dohaja od take literarne avtoritete, kakor je prof. vitez Miklošič, in to je slovensko-nemški slovár. On mi v pismu od 30. marca piše: „Wie steht es mit dem slovenischen Wörterbuche? Wir haben zur Zeit kein slov. Lexicon, da, wie es scheint, Murko, Jarnik, Janežič vergriffen sind. Es ist dies ein Fall, der wahrscheinlich bei keiner europäischen Sprache statt findet. Er gereicht uns nicht sehr zur Ehre“. — Zares! prof. Miklošič ima prav, če pravi, da taka zavleka nam nikakor ni na čast, ako pomislimo, da uže 20 le je preteklo, kar je po trudu neprecenljivega našega gosp. Cigaleta na svetlo prišel nemško-slovenski del, — slovensko-nemški še ni — v kljub bogatemu denarnemu zakladu mecena slovenskega knezoškofa Wolfa in v kljub obilemu gradivu uže nabranemu. Zadnje dni so nam časniki vendar prinesli prijetno novico, da se po 3 strokovnjakih prične izdelovanje slovenskega slovarja, in ker ta novica ni bila dementirana, smemo misliti, da je resnična. Vsakako pa bi naprosil sl. skupščino, naj bi pritrdila resoluciji, ki jo ji bodem med zborovimi obravnavami pozneje nasvetoval in bode obsegala peticijo do svetlega gospoda knezoškofa, da bi blagovolil pospešiti vredovanje slovensko-nemškega dela tako, da zopet pričeto ne bode več zastalo, kajti dober slovensk slovar bode pisateljem slovenskim in čitateljem slovenskih knjig in časnikov, pa tudi šolam dobra pomoč. —

Ker bosta gosp. tajnik o delovanji odborovem in gosp. blagajnik o finančnih Matičnih zadevah na drobno poročala, ostaja mi le še dolžnost, da se v svojem imenu in v imenu odborovem toplo zahvalujem rodoljubom, ki s cenjenimi spisi podpirajo delovanje Matično in pa onim gosp. poverjenikom, ki so Matico trudoljubiv, podpirali s tem, da niso samo letnine nabirali in odboru redno izročevali, temuč tudi novih udov Matici naši pridobili. Ako hočemo red imeti v gospodarstvu Matičnem, ne moremo pogrešati pripomoči rodoljubov vnanjih, ki so odboru desna roka. Zato toplá jim zahvala! —

Sedaj pa prestopimo k 2. točki dnevnega reda, to je, na poročilo o delovanji odborovem.

(Da lje prihodnjič.)

Slovensko slovstvo.

* *Izgledi bogoljubnih otrok iz vsih časov kršanstva.*
2. del. Spisal in založil Ant. Kržič, katehet nunskim šolam. V Ljubljani.